

Länsstyrelsernas informationsblad i överförmyndarfrågor

1:2023

I detta blad informerar vi om:

- Länsstyrelsernas tillsynsriktning för år 2023-2024
- Ändring av beslut
- Redovisning av assistansersättning i årsräkning
- Ladda ner årsräkningar via länk

Länsstyrelsens tillsynsriktning för år 2023-2024

Länsstyrelsens tillsyn under åren 2023-2024 har följande inriktning:

- Särskilt kontrollera att överförmyndarens granskning av redovisningshandlingar genomförs på korrekt vis och därvid särskilt granska överförmyndarens kontroll av att överförmyndarspärrear finns på bankkonton.
- Särskilt kontrollera överförmyndarens handläggning och tillsyn i ställföreträdarskap där överförmyndaren nyligen har samtyckt till överlåtelse av fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom.
- Särskilt kontrollera överförmyndarens hantering av ärenden där det finns en god man förordnad enligt 11 kap. 2 § föräldrabalken (FB) och särskilt kontrollera ärenden där en sådan god man förordnats med anledning av att omyndig lånat ut pengar till anhöriga.
- Särskilt granska hur överförmyndare ändrar arvodesbeslut samt hanterar överklagan av dessa beslut.

Ändring av beslut

Länsstyrelserna har mot bakgrund av tillsynsinriktningen särskilt börjat granska hur överförmyndare ändrar arvodesbeslut samt hanterar överklagan av dessa. Mot bakgrund av denna inriktning har vi vid inspektioner noterat en bristande tillämpning av 36-39 §§ förvaltningslagen (2017:900) (FL). Vi vill därför särskilt informera om möjligheterna och skyldigheterna att ändra beslut enligt förvaltningslagen.

Rättelse av beslut (36 § FL)

Ett beslut som innehåller uppenbar felaktighet till följd av myndighetens eller någon annans skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende får rättas av den myndighet som har meddelat beslutet (se 36 § FL).

Med skrivfel, räknefel eller något annat liknande förbiseende avses framförallt olika typer av avfattningsfel. Det kan exempelvis röra sig om ett felstavat namn eller en felaktig summering av ett belopp. Det går därför inte att med stöd av 36 § FL rätta felaktigheter i ett besluts innehåll som exempelvis beror på bristfällig utredning eller oriktig rättstillämpning. Paragrafen är vidare enbart tillämplig om felaktigheten är uppenbar. Det ska alltså med en normal iakttagelseförmåga gå att upptäcka felet.

Om möjligt bör rättelsen antecknas på originalbeslutet. Anteckningen bör dateras och undertecknas. Oavsett vilket tillvägagångssätt myndigheten väljer är det viktigt att det tydligt framgår att verksamheten har vidtagit en rättelse och enligt vilket lagrum.

Möjlighet att ändra beslut (37 § FL)

I 37 § FL framgår det att en myndighet får ändra ett beslut som myndigheten meddelat som första instans om myndigheten anser att beslutet är felaktigt på grund av nytillkomna omständigheter eller av någon annan anledning. Ett beslut som till sin karaktär är gynnande för någon enskild part får emellertid bara ändras till en enskilds nackdel om, det framgår av beslutet eller föreskrifter som det grundats på att det finns ett *förbehåll om ändring*, att *tvingande säkerhetsskäl* kräver det eller om felaktigheterna beror på *oriktiga eller vilseldande uppgifter som en part lämnat*.

Utgångspunkten är att det framförallt är betungande beslut som får ändras.

Detta innebär exempelvis att ett arvodesbeslut som har expedierats till parterna och som av misstag fastställer att kommunen ska stå för arvodet, normalt inte får ändras på så sätt att huvudmannen istället ska bekosta arvodet. En sådan ändring av arvodesbeslutet skulle innebära en ändring till nackdel för huvudmannen och får bara ändras under de omständigheter som redogjorts för ovan.

Skyldighet att ändra beslut (38 § FL)

Utöver möjligheten att ändra ett beslut har en myndighet även i vissa fall en skyldighet att ändra beslut. Av 38 § FL följer att en myndighet ska ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om, myndigheten anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning och om beslutet kan ändras snabbt och enkelt utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Ett beslut kan inte med stöd av denna paragraf ändras till nackdel för någon part.

Om överförmyndaren ändrar ett beslut enligt 37 eller 38 §§ FL ska det tidigare beslutet inte makuleras utan ska fortfarande vara diariefört och förvaras i akten. Det nya beslutet ska också ges ett nytt diarienummer.

Ändring av överklagade beslut (39 § FL)

I samband med att ett beslut överklagas har myndigheten även en möjlighet att ändra beslutet. Ett beslut får då enligt 39 § FL ändras av den myndighet som har meddelat det som första instans. Detta gäller dock enbart i de fall som avses i 38 § FL och bara om överklagandet och övriga handlingar i ärendet ännu inte har överlämnats till den högre instans som ska pröva överklagandet.

Om överklagandet inte avvisas på grund av att det inkommit för sent ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen. Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet. Enligt JO ligger det i sakens natur att detta överlämnande måste ske utan dröjsmål och JO har vid flera tillfällen uttalat att tiden som regel inte bör överstiga en vecka (se bl.a. JO 1995/96 s. 314).

Även ändrade beslut måste motiveras

Om överförmyndaren ändrar ett tidigare fattat beslut ska det vara tydligt enligt vilken bestämmelse detta görs. Ett sådant beslut måste också motiveras.

För varje beslut en överförmyndare fattar enligt föräldrabalken ska det finnas en handling som visar vem som har fattat beslutet, vem som har varit föredragande samt beslutets dag och dess innehåll (se 19 kap. 13 § 2 st. FB). Ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, ska dessutom innehålla en klagande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (se 32 § FL).

Redovisning av assistansersättning i årsräkning

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) beslutade den 31 januari 2023 att dra in Humana Assistans AB:s tillstånd att bedriva verksamhet med assistans, ledsagarservice, avlösarverksamhet och hemtjänst. Förvaltningsrätten i Stockholm har beslutat att IVO:s beslut inte ska gälla i avvaktan på att domstolen avgör målet slutligt eller bestämmer något annat (inhibition).

Försäkringskassan har på sin hemsida informerat om att myndigheten med anledning av detta beslutat att inte godkänna bolaget som betalningsmottagare. Försäkringskassan betalar därför numera ut ersättning för assistans direkt till de assistansberättigade som anlitar företaget Humana Assistans AB, istället för att som tidigare betala till bolaget.

Det kommer innebära att stora summor betalas ut till de assistansberättigades konton. Vi vill med anledning av detta framhålla att förordnade förmyndare, gode män och förvaltare i sin årsräkning ska redogöra för förvaltningen av egendom som har stått under ställföreträdarens förvaltning (se 14 kap. 15 § FB). Det innebär att om assistansersättning sätts in på ett konto som ställföreträdaren förvaltar så ska detta redovisas i årsräkningen.

Det kan vara bra att informera era ställföreträdare om detta för att förebygga problem vid nästa års årsräkning.

Ladda ner årsräkningar via länk

Länsstyrelsen har i samband med inlämning av årsräkningar avseende år 2022 tagit emot frågor gällande digital signering av årsräkningar. Frågorna rör situationen då ställföreträdare väljer att använda sig av en kommersiell digital tjänst som möjliggör uppladdning av dokument med BankID-signering. Flera överförmyndarkontor har ställt frågan huruvida ett e-postmeddelande med en länk till den BankID-signerade årsräkningen ska räknas som en inkommen årsräkning underskriven på heder och samvete.

Enligt förvaltningslagen har en handling kommit in till en myndighet den dag som handlingen når myndigheten (se 22 § FL). Bestämmelsen är teknikneutral och är enligt förarbetena utformad i överensstämmelse med regleringen i tryckfrihetsförordningen (TF) (se 2 kap. 9 § TF). Enligt tryckfrihetsförordningen anses en elektronisk handling ha kommit in när den är tillgänglig för myndigheten med *tekniskt hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar* för överföring i sådan form att den kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt (se 2 kap. 6 § TF).

Det finns enligt länsstyrelsens mening ingen skyldighet för överförmyndare att följa länkar som kommer in per e-post och ladda ner årsräkningar på detta sätt. Om överförmyndaren däremot har klickat på länken och laddat ned årsräkningen är den att

anse som en inkommen handling (se t. ex. HFD 3334-16). Detta behöver dock inte innebära att handlingen är att anse som en inkommen årsräkning.

För att handlingen ska räknas som en inkommen årsräkning måste den vara undertecknad på heder och samvete (se 14 kap. 15 § FB). JO har berört frågan om att lämna in årsräkningar i digital form med elektronisk underskrift (se JO dnr 7221-2016). JO har ansett det godtagbart att en överförmyndare tillhandahåller en elektronisk tjänst genom vilken en ställföreträdare kan avge sin redovisning i elektronisk form. Dock under förutsättning att handlingarna undertecknas på heder och samvete med en avancerad elektronisk signatur som skapas med hjälp av en elektronisk legitimation, t. ex. BankID.

Gällande den situation länsstyrelsen har tagit emot frågor om tillhandahåller inte kommunen den tjänst där såväl inlämning som signering har skett. Länsstyrelsen uppmanar kommunerna att ta ställning till huruvida de kan validera att underskriften är riktig i dessa fall, till skillnad från när det rör sig om kommunens egen e-tjänst. Länsstyrelsen rekommenderar även att ni reflekterar över lämpligheten i att ladda ner uppgifter från en molnlagringstjänst som kommunen inte har någon kontroll över. Vilka regler och rutiner har kommunen kring detta? Vidare bör även ställföreträdare reflektera över detta innan de laddar upp eventuellt känsliga personuppgifter i en sådan tjänst.

Med vänliga hälsningar

Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län

Justitiedepartementet har gett länsstyrelserna i uppdrag att förbättra tillsynen av och stödet till landets överförmyndare och överförmyndarnämnder. Länsstyrelserna ska se till att det finns en kvalitativ, effektiv och enhetlig tillsyn över överförmyndarna. Detta informationsblad är en del av länsstyrelsernas genomförande av uppdraget.